

## آموزه های تربیت دینی فرزند در اسلام م عقیقی<sup>1</sup>

### چکیده

تربیت عبارت است از رفع موانع و ایجاد مقتضیات برای آنکه استعداد های انسان در جهت کمال مطلق شکوفا شود. هدف اصلی این پژوهش، ضرورت آموزه های تربیت دینی و ارائه راهکارهای عملی برای مربیان و والدین است تا به این روش، شیوه هایی را لحاظ کنند که تربیت مذهبی کودکان و نوجوانان به روشی صحیح انجام شود و در عین حال که افراد متقی و صالح تربیت می کنند، زمینه ایجاد جامعه ای متدین و پویا را فراهم کنند. در این نوشتار، سعی شده است تا بر اهمیت تربیت فرزندان براساس آموزه های دینی تأکید شود و وظایف دینی والدین را تا حدودی بعد از تولد فرزندان بررسی کند؛ زیرا نهادینه کردن آموزه های اعتقادی در کودک و نوجوان و آشنایی با آموزه های جنسی این دوره، آنان را از آسیب های اعتقادی و انحراف های اخلاقی و اجتماعی حفظ کرده در مسیر درست زندگی راهنمایی می کند. از جمله آموزه های اعتقادی که بررسی می شود شناساندن خدا به کودک، معرفی کتاب خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و اسوه سازی در آیات و روایات است. و در آموزه های تربیت جنسی، آموزش حیا به کودک، پوشاندن و معرفی عورت به کودک، بوسیده نشدن کودک توسط غریبه و نامحرم، بازی نکردن با اعضای جنسی کودک و پنهان بودن روابط زناشویی والدین را بررسی می کند. روش پژوهش، توصیفی، کتابخانه ای گردآوری شده است تا شاید بتواند کمکی برای والدین و مربیان در امر تربیت دینی باشد.

کلید واژه ها: آموزه های دینی، تربیت، جنسی، اعتقادی، فرزند، اسلام

---

<sup>1</sup> - سطح دو حوزه ی علمیه کریمه اهل بیت سلام الله علیها، شهرستان خوانسار.  
آدرس پست الکترونیک:

## 1. مقدمه

مقوله تربیت از ابتدایی ترین و اساسی ترین نیازهای زندگی بشر است؛ تربیت لازمه جدایی ناپذیر زندگی است انسان در پرتو تربیت صحیح می تواند موجودی هدفمند و اندیشه ورز و اهداف و آرمان های خود دست پیدا کرده و به قله رفیع سعادت برسد؛ از این رو هیچ مکتب، مذهب و گروهی نیست که اهمیت و ضرورت تربیت انسان را انکار نماید.

یکی از ویژگی های آدمی، تربیت پذیری است و نزول کتاب های آسمانی و فرستادن انبیا الهی برای تربیت و هدایت اوست. همه ادیان و مذاهب برای تربیت آدمی در دوران کودکی اهمیت ویژه می دهند و از آنجا که اسلام، برترین آیین ترقی و تکامل بشر است، بر تربیت فرزندان به ویژه در دوره کودکی تأکید فراوان دارد و آن را از جمله وظایف والدین و در شمار حقوق فرزندان می داند. پس در این زمینه با رویکرد دینی آموزه هایی به والدین ارائه خواهد شد. چرا که دین اسلام، اساسی ترین نیازهای انسان را تربیت می داند تا مسیر زندگی را با موفقیت طی کند تا به کمال و هویت عبودیت دست یابد. در دین مبین اسلام، بر تربیت فرزند از زمان کودکی تأکید شده است آشنایی با فرائض دینی و حلال و حرام الهی و آموزه های اعتقادی جزو آموزش های ضروری است که در زمره وظایف پدران آمده است.

بر این اساس یکی از دلایل مهم آسیب های فردی و اجتماعی که در آینده افراد به وجود می آید، بی توجهی و غفلت در تربیت دینی در دوره کودکی و نوجوانی است. روح انسان مانند خمیری است که اگر آن را در هر قالبی بریزند، به همان شکل در می آید. و هرچه انسان رشد کند، تربیت پذیرش کمتر می شود.

بنابراین این نوشتار عهده دار پاسخگویی به این سؤال است که آموزه های دینی تربیت فرزند در اسلام چیست؟

در این زمینه پژوهش هایی انجام شده و کتب و مقالاتی به این موضوع پرداخته اند از جمله مقاله لزوم تربیت دینی کودک و ارائه راهکارهای عملی برای خانواده به قلم: محمدی سیف، معصومه. عارف، محمد. در رابطه با تربیت دینی به مقوله های مختلفی پرداخته است، از جمله انس دینی، عادت دینی، معرفت دینی، شاکله دینی و گذاشتن نام نیکو برای فرزند پرداخته است. کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش ها از منظر قرآن و حدیث به قلم فقیهی، علی نقی، نوشته شده است که مفصلاً به جهان بینی بشر امروز در رابطه با گزینه جنسی و راهکارها آموزه های تربیت جنسی در روایات و قرآن را بیان می کند و پژوهش دیگری که این رابطه وجود دارد فصلنامه پژوهش های قرآنی، نویسنده: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم جلد 59 صفحه 2 در این نوشتار چستی و اهداف تربیت را از دو منظر درون دینی و برون دینی را بررسی می کند و کتاب قرآن و تربیت اجتماعی کودک به قلم رضایی، مهدیه، به تربیت

اجتماعی کودک در رویکرد تربیتی قرآن و سنت می پردازد. ما در این مقوله قصد داریم به آموزه های دینی تربیت از دو جنبه آموزه های تربیت دینی جنسی و تربیت دینی اعتقادی بپردازیم و این مسئله را از منظر آیات و روایات بررسی کنیم.

## 2. مفهوم شناسی کلیدواژه ها:

تربیت در لغت : از ریشه ربّ به معنی تربیت کردن است. راغب می گوید: ربّ در اصل به معنی تربیت است؛ طبرسی رحمه الله در تفسیرسوره حمد چند معنی از جمله: رئیس، مطاع، مالک، صاحب، مربّی و مصلح برای ربّ نقل کرده می گوید.

آن از تربیت مشتق است و این کلمه بطور اطلاق جز به خدا گفته نمی شود و در غیر خدا مقید می آید. مانند: ربّ الدار.

ربّ به معنی مربّی از اسماء حسنی است و مقام ربوبیت خداوند را روشن می کند یعنی آنگاه که در وصف خدا گفته شود، مراد پرورش دادن و تربیت کردن تمام موجودات است.<sup>2</sup>

الربّ: در اصل به معنی تربیت و پرورش است یعنی ایجاد کردن حالتی پس از حالتی دیگر در چیزی تا به حد نهایی و تمام و کمال آن برسد.<sup>3</sup>

تربیت در لغت به معنای پروراندن است.<sup>4</sup>

واژه تربیت از ریشه ربود از باب تفعیل است چرا که کلمه ناقص هنگامی که باب تفعیل برده می شود. مصدر آن ها بر وزن تفعله می شود. مانند تربیه.<sup>5</sup>

تربیت در اصطلاح : اندیشمندان اسلامی یعنی پرورش همه ی جنبه های فکری و عاطفی و جسمی و اجتماعی شخصیت اسلامی و ساماندهی رفتارهای او براساس مبانی و دستورهای اسلامی برای تحقق هدف های اسلام در زمینه های گوناگون زندگی است.<sup>6</sup> و عبارت است از شکوفایی استعدادهای خدادادی در هر انسان به منظور ایجاد اعتدال در زندگی و با قصد رسیدن به اهداف و کمال مطلوب که مورد نظر خداوند متعال است.<sup>7</sup>

سخن جامع در تربیت اصطلاحی تربیت در نزد دانشمندان اسلامی، به فعلیت رساندن استعدادهای ذاتی است که خداوند در انسان به ودیعت نهاده و با استفاده از عقل و نقل می توان آنها را از بالقوه به

---

<sup>2</sup>- قرشی بنایی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج3، ص42، تعداد جلد7، ناشر: دار الکتب الإسلامیه، مکان چاپ: ایران تهران، سال چاپ 1371، ه.ش. نوبت6.

<sup>3</sup>- باقری، خسرو، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن با تفسیر لغوی و ادبی قرآن، ج2، ص29

<sup>4</sup>- دهخدا، لغت نامه، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، 1377 چاپ اول، ج1.

<sup>5</sup>- طباطبایی، محمدرضا، صرف ساده، قم، دارالعلم، 1379، چهل و نهم. ص171.

<sup>6</sup>- گروه نویسندگان، تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر، قم، مؤسسه امام خمینی، 1388، اول، ص28.

<sup>7</sup>- باقری، خسرو، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن با تفسیر لغوی و ادبی قرآن، ص44

بالفعل رساند و عبارت است از رفع موانع و ایجاد مقتضیات برای آنکه استعدادهای انسان در جهت کمال مطلق شکوفا شود.<sup>8</sup>

تربیت، فراهم کردن زمینه هایی است برای این که استعدادها و نیروهای یک موجود رشد کند تا بتواند از این نیروها برای رسیدن به کمال خودش بهره مند شود.<sup>9</sup>

تعلیم و تربیت عبارت است از برنامه ریزی و فعالیت محاسبه شده در جهت رشد کودک، سلامت خانواده و تدبیر شئون اجتماعی برای وصول انسان به کمال دنیوی و سعادت جاویدان الهی است.<sup>10</sup>

تربیت در اصطلاح عبارتست از: کوششی جهت ایجاد دگرگونی مطلوب در فرد و به کمال رساندن تدریجی و مداوم او. به عبارت دیگر، تربیت به فعلیت رساندن استعدادها و به کمال رساندن فرد مستعد کمال است. جامع تعاریف به دست آمده تربیت عبارت است از فراهم کردن زمینه ها و عوامل برای به فعلیت رساندن و شکوفا نمودن استعداد انسان در جهت رسیدن به کمال مطلوب.<sup>11</sup>

### 3. آموزه های تربیت مبانی اعتقادی فرزند در اسلام

در آغاز کودک موجودی است ظریف و وابسته که در تأمین نیازهای خود ناتوان و بسیار نیازمند مراقبت است، والدین وظیفه دارند مقام آقایی و فرماندهی فرزند خود را در این مرحله بپذیرند.

#### 3-1. شناساندن خدا به کودک

یکی از امور واجب در همان اولین لحظات تولد، گفتن اذان در گوش راست و اقامه در گوش چپ است. با این سنت اسلامی، کودک در اولین ساعات زندگی خویش با زیباترین و مقدس ترین کلمات و آموزه های اسلامی آشنا می شود. و این قدمی برای فضاسازی تربیت دینی فرزند است.

انبیاء الهی آمده اند تا مردم را به خداشناسی و خداپرستی دعوت کنند و مردم را زیر پرچم توحید جمع کنند، به همین خاطر خداشناسی بر همه انسان ها لازم است و تعلیم دادن آن هم بر همه کارها مقدم است و ذهن کودک، بیشتر از هر کس پذیراست، از این رو رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده اند:

کسی که خردسالی را تربیت کند که بگوید: «لا إله إلا الله» خداوند عزوجل از او حساب نمی کشد.<sup>12</sup> یکی از مهم ترین معارف اسلامی، شناخت اصول اعتقادات اسلامی است. شناخت خداوند تبارک و تعالی، شناخت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام و فرجام شناسی از اساسی ترین دانش ها در حوزه عقاید اسلامی است.

امام علی علیه السلام می فرماید:

8- دلشاد تهرانی، مصطفی، ص 24، تربیت و آموزشی از دیدگاه علی علیه السلام، ناشر دریا.

9- گروه نویسندگان، تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر، همان.

10- گروه نویسندگان، فلسفه تعلیم و تربیت، قم، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، 1384، هفتم، ج 1، ص 384

11- نقش اسوه ها در تبلیغ و تربیت، عباسی مقدم، مصطفی، ص 31

12- محمدی ری شهری، حکمت نامه پیامبر اعظم صلوات الله علیه، ج 7، ص 269

«اساس دین، شناخت خداوند است.»<sup>13</sup>

آشنا کردن و آموزش خداشناسی به کودک مقدم بر هر آموزشی است تا فطرت خداشناسی کودک تحریک و بیدار شود و به تدریج باید به کودک آموخت که خداوند سر منشأ هستی است و زندگی و مرگ و عزت و کمال انسان به امضای اوست. قرآن نیز بر این نکته تأکید دارد و می فرماید:

« قل هو الله أحد؛ بگو خداوند یکتا و یگانه است.»<sup>14</sup> که مقدم بر دیگر مسائل عبادی و اخلاقی است و این نشان می دهد در تربیت دینی فرزند، اولین امر، مسائل اعتقادی است. از دیدگاه اسلام، خداوند می تواند محور تمام افعال انسان قرار گیرد و منظور از محوریت خداوند حضور او در متن زندگی است و چیزی جز استمرار حضور و احساس خدا نیست.<sup>15</sup>

## 2-3. شناساندن رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم و دوستی او

ریشه های محبت اهل بیت (علیهم السلام) در دوران خردسالی و شیرخوارگی نیرو می گیرد و در جوانی و بزرگسالی به بار می نشیند. وظیفه والدین است که فرزند را با ائمه (علیهم السلام) آشنا کند و سیره و روش آنان را به کودک آموزش دهند و سعی کنند خودشان به روش ائمه (علیهم السلام) عمل کنند و به کودکان هم بیاموزند. این عمل باعث سعادت دنیا و آخرت آنها می شود.

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«هنگامی که کودک به سه سالگی رسید، «لا إله إلا الله» را به او بیاموزید و او را رها کنید، وقتی هفت ماه دیگر گذشت، «محمد رسول الله» را به او آموزش دهید و سپس او را رها کنید تا چهار ساله شود، آن گاه «صلوات» فرستادن را به او بیاموزید. در پنج سالگی به او سمت راست و چپ را آموزش دهید و قبله را نشان او داده، بگویید سجده کند. آنگاه او را تا شش سالگی واگذارید؛ فقط پیش روی او نماز بخوانید و رکوع و سجود را یادش دهید تا هفت سالش هم تمام شود. وقتی هفت سالگی را پشت سر گذاشت، وضو ساختن را به او تعلیم دهید و به او بگویید که نماز بخواند تا هنگامی که نه ساله شد، وضو و نماز را به نیکی فرا آموخته باشد و هنگامی که آن دو را به خوبی یاد گرفت، خداوند پدر و مادر او را به خاطر این آموزش خواهد آمرزید.»<sup>16</sup>

کودکان باید بدانند که پیامبران از جنس بشرند، مصون از خطا و لغزشند، دوست دار مردم و خواستار سعادت آنها، پیام رسان خداوند برای راهنمایی بشر از طرف خداوند مبعوث شده اند. آخرین آنان، حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) است که آورنده دین اسلام برای انسان ها تا آخرین نسل بشر است و پس از او پیامبری نخواهد آمد و اینکه دینی که خداوند در طول تاریخ برای بشر در نظر گرفته، اسلام است

<sup>13</sup>- نهج البلاغه، خطبه 1

<sup>14</sup>- اخلاص (112)، آیه 1

<sup>15</sup>- محمدی سیف، معصومه، عارف، محمد، لزوم تربیت دینی کودک، ص 79

<sup>16</sup>- مکارم الاخلاق، ج 1، ص 477. من لایحضر الفقیه، ص 182، 863

یکی بودن بستر کودکانی که به سن تمیز می رسند، ممکن است به تماس های بدنی نادرست، تحریک جنسی زود هنگام و حتی روابط نامشروع منجر شود. یکی از تدبیرهای دین برای جلوگیری از این آسیب، جداسازی بستر کودکان از یکدیگر است.<sup>31</sup>

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند: «بستر پسر و پسر، دختر و دختر، و دختر از ده سالگی، از هم جدا شوند.»<sup>32</sup>

#### 4-6. پنهان بودن روابط زناشویی والدین

آگاهی فرزندان از روابط زناشویی والدین، از عوامل بسیار تأثیرگذار در انحراف جنسی است. از دیدگاه احادیث، این عامل، تأثیر تقریباً حتمی و غیر قابل انکاری دارد و برای جلوگیری از آن، دو تدبیر اندیشه شده است. یکی اجازه خواستن کودک برای ورود به خلوت والدین و دیگری، انجام گرفتن روابط زناشویی در خارج از محل حضور کودک می باشد.<sup>33</sup>

پیامبر اسلام در این باره می فرماید: «إِيَّاكُمْ وَ إِنْ يُجَامِعُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَ الصَّبِي فِي الْمَهْدِ يَنْظُرُ إِلَيْهِمَا؛ مبادا در حالی که کودکی در گهواره به شما می نگرد آمیزش جنسی کنید.»<sup>34</sup>

محیط خانه باید دارای آرامش روانی باشد تا آثار مطلوب و مؤثری در بارور شدن استعدادهای کودک و فراگیری فضایل اخلاقی آنها داشته باشد. اسلام برای پیشگیری از بلوغ زودرس به نبود کودکان در کنار والدین، در مواقع خاص دستور داده است. کودک باید بیاموزد که برای وارد شدن به اتاق والدین اجازه بگیرد.<sup>35</sup>

سوره نور آیه 58: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَ لَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَ هُنَّ طَوْفُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ؛ ای کسانی که ایمان آورده اید! بردگان شما، و همچنین کسانی از شما که به حد بلوغ نرسیده اند، در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند: پیش از نماز صبح، و نیمروز هنگامی که لباسهای (معمولی) خود را بیرون می آورید، و بعد از نماز عشا؛ این سه (وقت خصوصی) برای خلوت شماست؛ اما بعد از این سه وقت، گناهی بر شما و بر آنان نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر بگردید (و با صفا و صمیمیت به یکدیگر خدمت نمایید). این گونه خداوند آیات را برای شما روشن می سازد، و خداوند دانا و حکیم است.»<sup>36</sup>

امام باقر علیه السلام می فرماید:

31- حکمت نامه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، ج 7، ص 296

32- انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، ص 722

33- حکمت نامه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، ج 7، ص 295

34. بحار، ج 103، ص 295

35- بختیاری، افسانه، پاشا، هاجر، مروری بر آموزش سلامت جنسی کودکان در اسلام، ص 60

36- سوره نور (24)، آیه 58

«إِيَّاكَ وَ الْجَمَاعَ حَيْثُ يَرَاكَ صَبِي بَأَن يَحْسَن أَن يَصِفَ حَالَك؛ بِيَرَهِيْز  
از واقعه در جایی که کودک ممیزی تو را می بیند و رفتارت را آن  
چنان درک می کند که قادر است به خوبی برای دیگران توصیف  
نماید.»<sup>37</sup>

## نتیجه گیری

خانواده در تربیت دینی فرزندان و هدایت صحیح آنها به سوی رستگاری و انجام اعمال صالح  
بیشترین و مؤثرترین نقش را دارد. از این رو والدین باید جایگاه خود را کاملاً درک کرده و با آشنایی  
و فراگیری آموزه های تربیت دینی خود را برای این وظیفه مهم آماده نمایند و با برنامه ریزی و تعامل  
به تربیت دینی فرزندان شان همت گمارند تا زمینه شکوفایی استعداد های نهفته در ابعاد مختلف آنها را  
فراهم نموده و فرزندان به رشد تعالی معنوی دست یابند. در این پژوهش برخی از آموزه های تربیت  
دینی که از دو بخش آموزه های تربیت اعتقادی و آموزه های تربیت جنسی که در اسلام بیان شده را  
مورد بررسی قرار دادیم و به این مسئله پرداختیم که باور های دینی و اعتقادی کودکان به خدا و کتاب  
و رسول و آشنایی و انس با آنها و هم چنین نهادینه کردن حیا و غیرت و آموزه های جنسی در رشد و  
تعالی فرزندان تأثیر دارد و فرضیه ما در این تحقیق این است که آموزه های تربیت دینی چه در زمینه  
اعتقادی و چه در زمینه جنسی در رشد و تعالی و تربیت فرزندان مؤثر است. و خانواده هایی که به  
آموزه های تربیت دینی همچون شناساندن خداوند به کودک، شناساندن رسول خدا به کودک و معرفی  
خدا به فرزند گرایش و توجه دینی دارند و به ارزش های دینی همچون حیا و آموزه های تربیت جنسی  
و رعایت رفتاری و گفتاری بین اعضای خانواده پای بند هستند در تربیت فرزندان موفق تر بوده و

<sup>37</sup>- تویسرکانی، محمدنبی بن احمد، لئالی الأخبار، ج3، ص257

فرزندان آنها به گناه و اختلالات دیگر، نسبت به خانواده هایی که در این خصوص گرایش کمتری به دین و آموزه های تربیت دینی دارند آمار کمتری را نشان می دهند.

#### فهرست منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- 1) الکافی، کلینی، محمدبن یعقوب، ناشر: دارالکتب الاسلامیه، محل نشر: تهران- ایران، سال نشر 1363، قرن 4
- 2) آداب معاشرت از دیدگاه معصومان علیهم السلام، نویسنده: حر عاملی، محمدبن حسن، ناشر: آستان قدس رضوی، بنیاد، محل نشر: مشهد مقدس- ایران، سال نشر 1380 ه.ش، قرت 12
- 3) اخلاق و تربیت اسلامی، نویسنده: الهامی نیا، علی اصغر
- 4) اخلاق و آداب، قمی، عباس، ناشر: نورمطاف، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1389 ه.ش، قرن 14
- 5) اخلاق اسلامی در نهج البلاغه، مکارم شیرازی، ناصر، ناشر: نسل جوان، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1385 ه.ش، قرن 15
- 6) اثربخشی خانواده، تربیت جنسی کودکان و نوجوانان، نویسندگان: حسنی، زهرا، عسگری، سعیده، نشریه رشد آموزشی مشاور مدرسه، پاییز 1389، شماره 21، صص 16-20
- 7) بحارالانوار، مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، ناشر: داراحیا التراث العربی، محل نشر: بیروت- لبنان، قرن 12

- (8) تعلیم و تربیت در اسلام، نویسنده: مطهری، مرتضی.
- (9) تربیت جنسی، مبانی، اصول و روشه ها از منظر قرآن و حدیث، تألیف: فقیهی، علی نقی، موضوع اخلاق و روانشناسی، زبان فارسی، تعداد جلد 1، ناشر: مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، مکان چاپ قم.
- (10) ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن با تفسیر لغوی و ادبی قرآن، پدید آورنده: راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مترجم: خسروی حسینی، غلامرضا، تعداد جلد 4، ناشر: مرتضوی. مکان چاپ ایران، تهران، سال چاپ 1369 ه.ش، نوبت چاپ 1.
- (11) تربیت و آموزش از دیدگاه علی علیه السلام، مصطفی دلشاد تهرانی، ناشر: دریا، سال چاپ 1388، چاپ سوم.
- (12) حکمت نامه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، پدیدآورنده اصلی: محمدی ری شهری، محمد، ناشر: مؤسسه علمی فرهنگی دار، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1387، ه.ش، قرن
- (13) دهخدا، لغت نامه، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، 1377، چاپ اول، ج 1.
- (14) سیره اخلاقی تربیتی فاطمه زهرا سلام الله علیها، نویسنده: رفیعی، علی.
- (15) فصلنامه پژوهش های قرآنی، نویسنده دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، جلد 59، رتبه علمی: علمی- پژوهش (حوزوی) دوره انتشار فصلنامه. زبان فارسی، شروع انتشار 1374- صاحب امتیاز: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مرکز پژوهش های علوم اسلامی و انسانی مدیر مسئول: سیدعباس، صالحی. محل انتشار مشهد.
- (16) فرهنگ قرآن، اخلاق حمیده، امامی، عبدالبنی، ناشر: مطبوعات دینی، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1389 ه.ش، قرن 15
- (17) قرآن و تربیت اجتماعی کودک، نویسنده: رضایی، مهدیه، ناشر: انتشارات پژوهش های تفسیر و علوم قرآن. زبان فارسی، سال چاپ 1393، محل نشر: قم
- (18) قاموس قرآن، قرشی بنابی، علی اکبر، تعداد جلد 7، ناشر: دارالکتب الاسلامیه. مکان: چاپ ایران- تهران، سال چاپ 1371 ه.ش، نوبت 6.
- (19) قلب سلیم، دستغیب، عبدالحسین، ناشر: مؤسسه دارالکتاب، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1388 ه.ش، قرن 15
- (20) کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافی، ناشر: دارالکتب الاسلامیه، مکان چاپ: تهران، سال چاپ: 1407 ق.
- (21) گروه نویسندگان، تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر، قم، مؤسسه امام خمینی، 1388، چاپ اول.
- (22) گروه نویسندگان، فلسفه تعلیم و تربیت، قم، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه 1384، چاپ هفتم.
- (23) گناه شناسی، قرائتی، محسن، ناشر: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، محل نشر: تهران- ایران، سال نشر 1386 ه.ش، قرن 15
- (24) لئالی الاخبار، زبان عربی، پدیدآور: تویسرکانی، محمدنبی بن احمد، ناشر: العلاقه، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1413 ه.ق، قرن 14
- (25) نقش اسوه ها در تبلیغ و تربیت، عباسی مقدم، مصطفی، ناشر: سازمان تبلیغات اسلامی، محل نشر: تهران- ایران، سال نشر 1371 ه.ش.

- (26) نهج الذکر، محمدی ری شهری، محمد، ناشر: مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1387 ه.ش، قرن 15
- (27) نظام خانواده در اسلام، انصاریان، حسین، ناشر: ام ابیها، محل نشر: قم- ایران، سال نشر 1383 ه.ش، قرن 15
- (28) محمدرضا، طباطبایی، صرف ساده، قم، دارالعلم، 1379، چهل و نهم، ص 171.
- (29) مقاله حیات طیبیه، دچشم اندازی برای تربیت کودکان، منصوره مهدوی هزاره، حسین ملکی، محمود مهرمحمدی، عباس عباسی پور، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، سال 24، دوره جدید، شماره 30، چاپ 1395.
- (30) مقاله طراحی الگوی اسلامیتربیت جنسی برای کودکان با رویکردفقهی، پدید آورنده ها: حاجی زاده، مرتضی، محسنی، دهقانی، محمد، جهانی، علی اکبر، ایزدی فرد، علی اکبر، علوم تربیتی، نشریه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، پاییز 1400، شماره 52، صص 306-399
- (31) مقاله آموزه های اسلامی، نظام خانواده و چالش های پیش رو، نویسنده: اسماعیلی تبار، احمد، نشریه الاهیات قرآنی، بهار و تابستان 1396، شماره 8، صص 31-48
- (32) مقاله نقش خانواده، در تربیت جنسی کودکان، نویسنده: صادقی، محمدجواد، نشریه شباک، فروردین 1398، شماره 40، صص 45-70
- (33) مقاله تربیت جنسی کودکان، نویسنده: صالح زاده، اکرم، نشریه رشد آموزشی پیش دبستانی، زمستان 1393، شماره 25، صص 46-47
- (34) مقاله نقش خانواده و جامعه در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان، نویسندگان: بازیار، بدرالسادات، دهقانی، علیرضا، نشریه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، تابستان 1395، دوره دوم، شماره 2، صص 46-53
- (35) مقاله مروری بر آموزش سلامت جنسی کودکان از دیدگاه اسلام، نویسندگان: بختیاری، افسانه، پاشا، هاجر، نشریه اسلام و سلامت، پاییز و زمستان 1398، دوره چهارم، شماره 2، صص 54-65
- (36) مقاله لزوم تربیت دینی و ارائه راهکارهای عملی برای خانواده، نویسنده: معصومه، محمدی سیف، محمد، عارف، دو فصلنامه علمی تخصصی مطالعات تربیتی و اجتماعی قرآن و عترت، سال اول بهار و تابستان، شماره اول 1397.